



İZMİR SPOR TARİHİ İÇİN YENİ BİR BELGE: İZMİR İDMAN YURDU NİZAMNAMESİ

Fehim KURULOĞLU^{1*}

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Tokat/Türkiye

*fehik.kuruloğlu@gop.edu.tr

+ORCID: 0000-0001-7024-5423

Öz- Türk spor tarihi incelendiğinde İzmir şehrinin öncü ve farklı bir yeri olduğu ilk bakışta görülebilmektedir. İzmir ve spor tarihi denilince akıllara genellikle Altay, Karşıyaka, Altınordu ve Göztepe kulüpleri ile bu kulüpler arasındaki rekabet gelir. Ancak zikredilen bu kulüplerin haricinde pek çok amatör ve semt kulübünün mevcudiyeti bilinmektedir. İçlerinden hakkında en az bilgi sahibi olunan kulüplerden biri olan İzmir İdman Yurdu'nun ne zaman, kim tarafından kurulduğu ve nasıl kapandığı kesin olarak bilinmemektedir. Bu çalışmada Mütareke Dönemi faaliyetleriyle ön plana çıkan İzmir İdman Yurdu tarihini aydınlatmak üzere Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde tespit edilen ve ilk defa yayınlanacak olan nizamname ele alınmıştır. Bu nizamname, kulübün kuruluş tarihini spor tarihçilerinin tahminlerinden biraz daha geriye gitmesini resmi olarak sağlarken ilk defa kulüp ve işleyişi hakkında ilk elden orijinal bilgilere ulaşılabilme şansını vermiştir.

Anahtar Kelimeler- İzmir, idman yurdu, spor tarihi, nizamname.

A NEW RECORD on SPORTS HISTORY of İZMİR: THE CHARTER of İZMİR İDMAN YURDU (İZMİR TRAINING CLUB)

Abstract – İzmir, as one of Turkey's largest cities, has played a prominent role in the history of Turkish sports, and discussions of the history of sports in İzmir primarily focus on the competition between the big Karşıyaka, Altay, Altınordu, and Göztepe sports clubs. While not big as such, there are many more less-famous local and amateur clubs in İzmir. İzmir İdman Yurdu falls into the latter category, and little is known about its history, including details about its foundation. This paper examines the foundational charter of the İdman Yurdu club, which was recently found in Presidency of State Archives-Ottoman Archives, in order to shed light on the mysterious history of the organization. Based on the new information revealed within the charter, this paper argues that the club's date of foundation is earlier than previously thought and additionally provides new insights on the club's organizational structure.

Keywords – İzmir, Smyrne, History of Sports, Sports Clubs, Charter.

XIX. yüzyıl Türk tarihi köklü değişimlerin yaşandığı bir dönemdi. Sosyal, ekonomik ve siyasi olarak yaşanan bu değişim ve dönüşüm gündelik yaşamı kökten etkiledi ve boş zaman değerlendirme aktiviteleri bu dönüşüm sürecinden en olumlu yönde etkilenen alanlardan biri oldu. Batılı tarz eğitim veren okulların sayısının artması, Osmanlı limanlarına demirleyen gemi mürettebatlarının burada kaldıkları süre boyunca yaptıkları egzersizler modern sporların Türkiye’de yayılmasının ilk adımları idi. Bu noktada İstanbul, Selanik ve İzmir modern sporların Osmanlı İmparatorluğuna en önemli giriş noktaları oldu. İzmir’de yaşayan Rum, Ermeni ve Levantenler batıyla olan iletişim kanallarında ön planda yer aldıklarından batıdan transfer edilen kurumların ve gündelik yaşam pratiklerinin öncelikle bu etnik gruplar arasında yerleşmesi tesadüfi değildir.(Okay, 2002:2) Kurulan ilk spor kulüpleri de yukarıda sözü edilen azınlık gruplara aitti. Pelops, Panionios, Apollon, İskos, Karavokiri, Midilli Karması, Vanders, Ermeni Apetyan, İskoç Scholl, Amerikan Koleji ve Rum Evangelidis şehirdeki başlıca gayrimüslim spor kulüpleriydi. İzmir’deki spor kulüplerinin en temel ilgi alanı futbol olmakla beraber liman şehri olması nedeniyle yelken, yüzme gibi deniz sporları da revaçtaydı. Bunların yanı sıra golf, at yarışları, bisiklet, basketbol, voleybol ve atletizm de diğer önemli branşlardı.(Güneş, 2012) Gayrimüslim ekiplerini takiben biraz geç de olsa Türkler de kendi spor kulüplerini kurarak spor sahalarında mücadeleğe başladılar. Türklerin bu alandaki ilk temsilcisi 1912 yılında kurulan Karşıyaka Mümares-i Bedeniye Kulübü oldu.(Aksoy, 1989) Akabinde İzmir Türk Ocağının ve İttihat Terakki Fırkası yöneticilerinin desteğiyle 1914 yılında kurulan Altay İdman Yurdu ile Türklerin spor sahalarındaki ağırlığı gitgide arttı ve İzmir şampiyonlukları Türkler tarafından elde edildi.(Kuruloğlu, 2010) Altay’dan sonra ise 15 Ocak 1915 tarihinde Karşıyaka semtinde Terakki Spor Kulübü’nün kurulduğunu yine basına yansıyan haberlerden görmekteyiz. (Ahenk, 19 Kânun-u evvel 1330) 1914’ten sonra İzmir futbol liginde Altay’ın kurduğu hâkimiyet Birinci Dünya Savaşının sona ermesiyle nihayete erdi ve İzmir’in işgali şehirdeki Türk kulüpleri için zor günlerin başlangıcı oldu.(Kuruloğlu, 2018:302) Altay’ın İttihatçı kökleri Mütareke Dönemi’nde faaliyetlerini sürdürmesini imkânsız kılarken, diğer Türk kulüpleri de işgalin gölgesi altında spor sahalarından uzakta yeni egemenlerin izin verdiği ölçüde kendilerine bir yer bulabildiler. (*Spor Âlemi*, 08 Nisan 1920, 12:164)¹ İşte böyle bir ortamda adını duyurmaya başlayan İzmir İdman Yurdu dönemin en dikkat çeken spor kulüplerinden biri oldu. Kulübün ne zaman, kimler tarafından, nerede kurulduğuna yönelik spor tarihi literatüründe birbiriyle çelişen bilgiler mevcut. Bu çalışmada öncelikle kulübe dair mevcut veriler ve

tartışmalar ortaya konulduktan sonra Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde bulunan İzmir İdman Yurdu Nizamnamesi ve kulüple ilgili diğer belgeler değerlendirilerek söz konusu kulübün tarihinde karanlıkta kalan noktaların aydınlatılmasına çalışılacaktır. Spor tarihi araştırmalarına bakıldığında II. Meşrutiyet Dönemi ve erken cumhuriyet dönemi kurulan spor kulüplerinin birçoğunun nizamnameleri maalesef günümüze ulaşamamıştır. Bu yönüyle de incelenmeye değer olan İzmir İdman Yurdu nizamnamesi muhtemelen kendinden önce ve sonra kurulan kulüplerin nizamnameleri hakkında da bir fikir verecektir. Öte yandan 1930’ların başında yayınlanan Bayraklı, Göztepe ve Gençlerbirliği kulüplerinin nizamnameleri ile de bir karşılaştırması yapılarak İdman Yurdu Nizamnamesi’nin bu kulüplerin nizamnameleriyle benzer ve ayrılan noktalar belirlenecektir.

İzmir İdman Yurdu ile İlgili Bilinenler

İzmir spor tarihi incelendiğinde en tartışmalı konuların başında İdman Yurdu meselesi gelmektedir. Mesele haline gelmesinin öncelikli nedeni literatürde ve arşiv kaynaklarında farklı iki İdman Yurdu’nun var olmasıdır. Birincisi İstanbul’daki Anadolu Hisarı İdman Yurdu’nun² İzmir şubesi olarak 23 Ocak 1914 tarihinde kurulan kulüptür.(Güneş, 2012:140) Bu kulübün üye kayıt ve kabulleri Anadolu Gazetesi yazıhanesinde yapılmaktaydı.(Anadolu, 13 Kânun-ı sanî 1329) Gazetenin sahibi Haydar Rühdü Öktem’in İttihad ve Terakki Fırkası Kâtib-i Mes’ulü Mahmut Celal Bayar’la yakın ilişkisi ve Altay’ın kurucuları arasında yer alan Şakrî Saraçoğlu ile Enver Tekand’la İttihad ve Terakki Mektebi’ndeki teşriki mesaisinin bir arada değerlendirilmesi gerekir.(Arıkan, 1991:4; Kaya, 2018:38) Anadolu Gazetesi’nin verdiği ilanlarda öğrencileri de davet etmesinin nedeni muhtemelen gazete sahibi Öktem’in öğretmenlik geçmişinden kaynaklanıyor olabilir.³ Güneş’in Modern Sporların İzmir’e Girişi başlıklı eserinde neşrettiği kulüp nizamnamesi ise oldukça ilginçtir. 11 maddelik nizamnamede diğerlerinde olduğu gibi standart kayıt kabul ve yönetim usullerine ilişkin ifadeler yer almakla birlikte kulübün kuruluş maksat ve gayesinin belirtildiği 3.maddede Türklük vurgusunun yapıldığı görülür: “*Yurdun terbiye-i bedeniye hususundaki maksat ve gayesi: Türklüğün feyizli bir istikbâl kazanmasını temin edecek esbab (sebepler) ve vesaitin (araçların) istihzar (hazırlanması) ve istikmâli (tamamlanması) olduğundan, bunun için en son usul-i*

¹ Ayrıca mütareke dönemi İzmir spor hayatı için bkz. (Kuruloğlu, 2018:297-314).

² Bu kulüp 1 Nisan 1913 tarihinde Lazistan Mebusu Süleyman Sudi Bey, İdman Mecmuası’ndan Mehmet Saidi Bey ve Cem’i Bey, Müdafaa-i Milliye ve Donanma Cemiyeti üyeleri Cemil Bey ve Tayyip Servet Tuna, Jimnastik Öğretmeni Abdurrahman ve Ahmet Robenson Beyler tarafından kurulmuştur. (<http://anadoluhisari.org/tarihce>) Kulübün kuruluşunu duyuran ilk haber İdman Mecmuası’nın ilk sayısı olan 15 Mayıs 1329/28 Mayıs 1913 tarihinde yer almaktadır. Bu kulübün kurucularının İzmir’deki teşkilatla olan münasebetlerinin araştırılması iki kulüp arasındaki ilişkiyi anlamamız açısından önemli veriler sunabilir.

³ “İzmir İdman Yurdu”, *Anadolu*, 21 Kânun-ı Sani 1329, s.3. Bu haberi benimle paylaşan sayın Dr. Öğr. Üyesi Günver Güneş hocama çok teşekkür ediyorum. Bu bilgi olmasaydı yukarıda izah edilmeye çalışılan ilişkiyi anlamak zorlaşabilirdi.

fenni dairesinde jimnastik ve idmanlar ile Türk milletinin müheyya-yı inkişafı (gelişime hazır) olan teşkilat-ı bedeniyelerinin (idman cemiyetlerinin) tenkiye (arttırılmasına) ve takvyesine çalışmaktır...Velhâsil Türklerdeki meziyyat-ı insaniyenin (insani meziyetlerin) inkişaf (gelişimi) ve tekamülüne (olgunlaşmasına) ve sa'y-ı derecesinde (gayret ederek) bezl-i makderet eylemek (kuvvetini, gücünü esirgememek) İdman Yurdu'nun en mukaddes emelidir." (Güneş, 2012:140-141) Bugün hala faaliyette olan Anadolu Hisarı İdman Yurdu'nun 1913 tarihli nizamnamesinin üçüncü maddesi de aynı ifadeleri taşımaktadır. (<http://anadoluhisari.org/tarihce>)

Muhtemelen Anadolu Hisarı İdman Yurdu'nun bir şubesi olan İzmir'deki İdman Yurdu'nun kuruluş hazırlıklarında aynı tüzük kullanılmıştır. İlgili maddede yer alan milliyetçi vurgulara diğer nizamnamelerde rastlamak pek mümkün değildir.

Bu çalışmada ele alınacak kulüp ise 1916 yılında kurulan İzmir İdman Yurdu'dur. Başlangıçta yeşil beyaz renklere sahip olan kulübün kurucuları Şark Gazetesi sahibi Halil Zeki (Osma) ve Hacı Hüseyin Bey'dir. (Atabeyoğlu, 1985:1496) 1970'lerde Altay tarihini yazan Kaftan da, İzmir'in işgali akabinde Altay'ın faaliyetlerini durdurmasından sonra İzmir İdman Yurdu'nun Halil Zeki Bey'in girişimleriyle İzmir'de kalan futbolcuların bir araya gelerek kurduğu bir takım olduğunu belirtmektedir. (Kaftan, 1974:37)

İzmir İdman Yurdu ile ilgili basına yansıyan ilk haber Spor Âlemi dergisinin 8 Nisan 1920 tarihli nüshasında karşımıza çıkar. İlgili haberden İdman Yurdu'nun Karşıyaka Bedeniye-i Terbiye Yurdu, İngiliz takımı ve İzmir Limanına demirleyen İtalyan Boeriyo gemisi mürettebatı ile maçlar yaptığını öğrenmekteyiz. Diğer taraftan Karşıyaka takımı ile muhtelit takım oluşturup gayrimüslim takımlarla karşılaşmışlardı. (Spor Âlemi, 08 Nisan 1920:164)

Bu dönem takım kadrosunda Muzaffer (Kırsakal), Suphi, Mustafa Balöz, Osman (Zım Zım), Mamako Saim (Seymener), Hoca Mehmet, Neşet (Sakızlı), Muammer, Mazlum, Hafız, Mümtaz, Baha (Sivrisinek), Kenan (Dede), Cemal (İmanım), Mithat (Bacak), Kolokir Hüseyin, Hasan Yanık ve Adnan gibi futbolcuların olduğu bilinmektedir. (Güneş, 2005) Spor tarihçisi Oral, Türklüğün içinden geçtiği bu zor dönemde kırmızı-beyaz formayla mücadele eden İdman Yurdu'nun Rumların temsilcisi mavi-beyazlı Apollon⁴ takımına karşı oynadığı maçlarda Türkler için bir umut ışığı olduğunu, maçların binlerce seyirci önünde oynandığını vurgular. (Oral, 1954:130)

Mütareke Dönemi İzmir spor yaşamını konu alan çalışmada mevcut veriler ışığında İdman Yurdu'nun Altay'la ilişkisi ve akibeti hakkında şu satırları yazmıştım:

“İdman Yurdu'nun Altay'ın kapanmasının akabinde İzmir'deki Türklerin ikinci güçlü temsilcisi olarak ortaya çıkması Altay'ın devamı olup

olmadığı tartışmalarını da beraberinde getirdi. Yaptığımız araştırmalar ilk aşamada İdman Yurdu'nun Altay'ın devamı olarak faaliyetlerine devam ettiğini ancak Altay'ın tekrar kurulmasından sonra müsabakalara bağımsız olarak katıldığını göstermektedir. Durumun böyle olması İdman Yurdu'nun Altay'ın devamı değildir gibi algılanmasına sebep olduğu söylenebilir. Ancak 1922 yılında Spor Âlemi, 1923 yılında da Türkiye İdman Mecmuasında çıkan iki haber durumun yukarıda izah edildiği gibi olduğunu ispatlar niteliktedir. Dolayısıyla İdman Yurdu takımının başlangıçta Altay'ın devamı niteliğinde olduğu söylenebilir. Zira İzmir'in işgalden kurtulmasından bir süre sonra daha faaliyetlerini sürdüren İdman Yurdu, Altınordu ile birleşerek tarihe karışmıştır.” (Kuruloğlu, 2018:305)

İdman Yurdu'nun Altay'ın devamı olduğu varsayımında bulunmamın en temel nedeni 1922 tarihli Spor Âlemi dergisinde çıkan bir makalede “*Harpten evvel Altay namını taşıyan kıymetli bir kulüp birçok azasını feda ettiğinden maatteessüf kapanmış ve yerini İdman Yurdu isminde diğer bir kulüp teşkil etmişse de bu da hasımları bulunan Hristiyan takımlarıyla çarpışacak bir kuvvete yükselememişti”* ifadesinin kullanılması olmuştur. (Spor Âlemi, 5 Nisan 1338:2)

Buna ek olarak Türkiye İdman Mecmuası'nın 13 Kasım 1923 tarihli nüshasında yer alan bir başka makaledeki net ifadelerin de beni yanılgıya ittiğini söyleyebilirim:

“334'te Yunan işgali üzerine Türk Ocağı'nın bir şubesi demek olan Altay dağıldı yahut dağıtıldı. Azadan bir kısmı dâhile çekildi. İzmir'de kalan yetişmiş oyuncular, ağabeylerinin yerini boş bırakmak istemediler. Fakat Altay gibi Türkçülükle alakadar bir unvan altında toplanmalarına imkân yoktu. İşgalin devamı müddetince yalnız “İdman Yurdu” namıyla faaliyet ve mevcudiyet gösterdiler. Fakat maddi ve manevi imkânsızlıklar dolayısıyla İzmir şampiyonluğu Rumların eline geçti.” (Türkiye İdman Mecmuası, 13 Kasım 1923; Oral, 1954)

Aşağıda değerlendirilecek nizamname ve arşiv belgelerinden elde edilen yeni bilgilerle yukarıdaki haberler bir arada incelendiğinde haberlerde vurgulanan “Altay'ın devamı” yaklaşımının madden değil, mecazen bir ifadeye karşılık geldiği anlaşılabilir. Altay'ın bıraktığı yerden İdman Yurdu'nun bayrağı devraldığı yönünde bir yaklaşım daha muhtemeldir. İkinci haberdeki “yalnız” vurgusu da bu yanılgıya düşmeme neden olan bir başka

⁴ İzmir'in en güçlü Rum Kulübü Apollon'un İzmir günleri ve Türkiye'den ayrıldıktan sonraki serüveni için bkz. (Tağmat, 2019:339-356).

husustur. Çünkü halk arasında ve basında sıklıkla Altay ifadesi kullanılmasına rağmen kulübünün resmi adı “Altay İdman Yurdu” idi. Dolayısıyla bu yalnız vurgusu Türkçülükle alakadar olduklarının simgesi olan Altay’ın çıkarılıp sadece İdman Yurdu ile devam ettikleri düşüncesini doğurmuştu.

Ancak süreli yayınlar üzerinde yapılan araştırmalarda erişilen bilgilere temkinli yaklaşılması gerektiğinin en güzel örneklerinden biri olduğunu şahsi tecrübemle belirtmem gerekmektedir. Öte yandan Sâda-yı Hak ve Spor Âlemi’nde 1924 yılının başında yayınlanan haberlere bakıldığında İzmir İdman Yurdu’nun hala faaliyette olduğu görülebilir. İzmir’deki muhacirler yararına düzenlenen spor şenliklerinde İdman Yurdu’nun Altınordu ile oluşturduğu muhtelit (karma) takımı Altay-Karşıyaka muhtelitine karşı mücadele etmişti. (Sâda-yı Hak, 6 Kânunusani 1924; Spor Âlemi, 13 Kânunusani 1339:39)

Şenliklerde diğer İzmir kulüpleri ile resmigeçide katılan İzmir İdman Yurdu sporcular muhtelit takımlar arasında düzenlenen müsabakada büyük bir başarı gösterdiler. Maç Altaylı Sait ve Altınordulu Hüseyin Bey’in golleriyle berabere seyrederken İdman Yurdu Ziya Bey’in attığı gol Altay’ın bir yıllık namağlup unvanını sonlandırdı ve İzmir İdman Yurdu tarihinin ortak da olsa ilk kupasını müzesine götürmesini sağladı. Maçla ilgili basına yansıyan detaylara bakıldığında Altınordu-İdman Yurdu muhtelitinde İdman Yurdu’ndan Neşet, Suphi, Ziya, Mazlum, Zeki ve Şevki’nin oynadığı tespit edilebilmektedir. (Spor Âlemi, S.121-10, ty, s.14)

Bu tarihten sonra şimdiye kadar gerek İzmir basını gerek İstanbul basınına yansıyan spor haberleri içerisinde İzmir İdman Yurdu’na ilişkin herhangi bir bilgiye rastlanılmamaktadır. En son tespit edilen muhtelit maçından sonra İzmir İdman Yurdu’nun dağılmış olması muhtemeldir. Yukarıda ismi zikredilen sporcuların bir kısmının daha sonra Altınordu, Altay ve Karşıyaka’ya transfer oldukları dönemin basınına yansıyan müsabaka haberlerinden anlaşılmaktadır. Örneğin 1924 yılı Altınordu kadrosunda İdman Yurdu Ziya, Suphi ve Neşet’i görmek mümkündür. Veyahut yine 1924 yılı Altay kadrosunda Mithat ve Şevki’nin, Karşıyaka’da da Saim’in yer aldığı görülür.

Yukarıda derlenen bilgiler İdman Yurdu ile ilgili mevcut bilgi kırıntılarından şimdilik çıkarılabilen sonuçlardı. Bu araştırmanın en önemli ögesi olan İzmir İdman Yurdu Nizamnamesi bize kulüp tarihi ve işleyişi hakkında yeni bilgiler vermektedir. (BCA, DH.EUM.6.Şb. Kutu:7, Gömlek:32. 29.06.1334) Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde tespit ettiğimiz nizamnamenin taşıdığı en sıra dışı bilgi İzmir İdman Yurdu’nun sıklıkla ifade edilen aksine savaş sonunda Altay’ın faaliyetlerini tatil etmesinden sonra değil, 1916 yılında başladığını göstermektedir. Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti 6. Şube evrakı içinde yer alan nizamnamenin 31. maddesinde 5 Nisan 1916’ya tekabül eden fi 2 Nisan 332 tarihi bulunmaktadır. Dolayısıyla bu belge, kulübün 1924 yılında dağıldığı

varsayıldığında yaklaşık 8 yıl ayakta kaldığını göstermektedir. Buna ek olarak vilayet dâhilinde yeni kurulan ve feshedilen cemiyetlerle ilgili Aydın Vilayeti’nden Dâhiliye Nezareti’ne gönderilen 26 Temmuz 332/ 8 Ağustos 1916 tarihli pusulada yeni kurulan cemiyetler arasında “İzmir’de İdman Yurdu namıyla” bir cemiyet kurulduğu bilgisi yer almaktadır. (BCA, EUM.6.Şb, Kutu:8, Gömlek:41, 26 Temmuz 1332) Bu bilgiler ışığında genellikle dernek ve cemiyetlerin kurulduktan sonra nizamnamelerini hazırlayıp durumu bağlı buldukları mülki amirliğe bildirdikleri düşünüldüğünde kulübün 1916 başlarında kurulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla sözü edilen bu iki belge İzmir İdman Yurdu’nun kuruluş tarihiyle ilgili kafalardaki soru işaretlerini giderecek niteliktedir. Aynı dönemde aynı isimde iki İdman Yurdu’nun var olması mümkün olmadığından 1914’te kurulan İdman Yurdu muhtemelen fesh edilmiş olmalı ki, Valilik bu isimde bir cemiyetin 1916’da kurulmasına tekrar izin verebilirdi.

Birinci Dünya Savaşı’nın tam ortasında kurulan bu kulüp Türklerin spor sahalarında örgütlülüğünün her geçen gün arttığının bir göstergesidir. İzmir spor tarihinde Türklerin kurduğu beşinci kulüp olan İzmir İdman Yurdu muhtemelen faaliyetlerini daha mahalli bir çerçevede tutmuştu. Altay ve Karşıyaka futbol sahalarında Türklüğün temsilcisi olurken, İzmir İdman Yurdu tüzüğünde dahi belirtilmeyen bu spor dalında uzun bir süre faaliyet göstermedi. Altay’ın futbol sahalarından çekilmesi sonrası oluşan boşluk İzmir İdman Yurdu tarafından doldurulmaya çalışılsa da Altay kadar başarılı olamadığı görülmektedir. Bunun nedenleri arasında Altay’ın dönemin en önemli siyasal örgütlenmesi olan İttihad ve Terakki Fırkası’nın ve en önemli sivil toplum örgütlerinden biri olan Türk Ocakları’nın himayesinde olması gösterilebilir. İzmir İdman Yurdu’nun mütareke dönemi futbol tarihinde edindiği yer ile iki kulübün sportif başarılarının karşılaştırılmasının yapılması aslında haksız bir değerlendirme olacaktır. İdman Yurdu’nun faaliyetleri İzmir Türklüğü’nün elde kalan mevcut imkânlar dâhilinde spor sahalarında var olma mücadelesinin son perdesi olarak görülmelidir.

Nizamname

Nizamnamenin detaylarına girmeden evvel spor kulüplerinin hukuki açıdan nasıl konumlandığını belirtmekte fayda var. Gerek İzmir İdman Yurdu gerekse ondan önce kurulan spor kulüplerinin hepsi 1909 yılında kabul edilen Cemiyetler Kanunu’na tâbi idi. Bu kanuna göre dernekler kurulurken ön izin alınmasına gerek olmamakla birlikte bu durumun hükümete bildirilmesi zorunludur. Yukarıda İzmir İdman Yurdu ve onunla aynı dönemde kurulan derneklerin Aydın Vilayeti’nden Dâhiliye Nezareti’ne bildirildiği pusula hakkında bilgi yer almaktadır ki kulübün kuruluş tarihini bizlere en net şekilde gösteren belgelerdendir. Cemiyetler Kanunu’na göre dernekler kurulduktan sonra cemiyetin kuruluş nedeni, kurucuları, yöneticileri, gelirleri, nizamnamesi ve adresi gibi bilgileri en kısa sürede hükümet mercilerine bildirmesi gerekmektedir. Cemiyetlere üye olmak isteyen

kişilerin 20 yaşını doldurmuş ve kamusal haklardan mahrum olmaması gerekmekte idi. Yine ilgili kanuna göre dernekler cinsiyet ve kavmiyet esasına göre kurulmamalı, cemiyet üyeleri istedikleri zaman üyelikten çıkabilmeliydi. (Toprak, 1983:205-208; Arslan, 2010:57-72)

İzmir İdman Yurdu Nizamnamesi 31 maddeden oluşmaktadır. İçeriğinde kulübün kuruluş amacı, üyelik türleri ve aidat bedelleri, idare heyetinin nasıl teşkil edileceği, görevlileri ve görevleri, Heyet-i Umumiyenin görevleri, üye kabulü ve üyelikten çıkarılma nedenleri ile olması halinde nizamname değişikliğinin hangi şartlarda ve ne şekilde yapılacağı açıklanmıştır.

Nizamnamenin ikinci maddesi kulübün o dönem oldukça popüler olan İsveç jimnastiği⁵, eskrim ve boksla iştiğal edeceğini, buna ek olarak da çeşitli spor aktiviteleriyle üyelerinin sağlıklarına ve beden gelişimlerine katkı sunmayı amaç edinildiği belirtilmektedir. İdman Yurdu kulübüyle ilgili bilinen bütün bilgiler kulübün futbol takımı hakkında olmasına rağmen iştiğal sahası içerisinde futbola yer verilmemesi ilginç bir detaydır. Elimizde bunun nedenini açıklayacak yeterli veri maalesef bulunmamaktadır. Ancak dönemin entelektüel çevrelerinin futbola karşı olumsuz bakış açılarının bunda etkisi olduğu varsayımında bulunabilir. Futbolun popülaritesinin her geçen gün arttığı bir ortamda kurulan İdman Yurdu'nun dönemin etkin Türk spor kulüpleri olan Altay ve Karşıyaka'nın varlığı sebebiyle de bu alan dışında büyümeyi tercih etmesi de olasılıklar içindedir.

Nizamnamenin üçüncü maddesinde kulübün hiçbir siyasi cereyanla ilişkisi olmadığı özellikle vurgulanmıştır. II. Meşrutiyetin ilanından sonra gündelik yaşamın her alanından dernek ve kulüplerin kurulmasında büyük bir artış yaşanmıştı. Kurulan bu kulüp ve derneklerin önemli bir kısmının dönemin siyasal atmosferindeki kutuplaşmadan nasibi alarak kendilerini Hürriyet ve İtilaf Fırkası ile İttihad ve Terakki Fırkası saflarında konumlandıkları görüldü. Bu bağlamda İttihad ve Terakki'nin spor sahalarındaki etkisi diğer siyasi partilere nazaran daha geniş oldu. Nizamnamedeki bu vurgunun altında İstanbul'da Altınordu'nun, İzmir'de de Altay'ın İttihad ve Terakki'yle olan yakın münasebeti yatıyor olabilir. Ancak son tahlilde derneklerin tüzüklerine bu tür bir ibare ekleme zorunluluğu olmadığını da belirtmek gerek. Benzer bir ifade diğer İdman Yurdu tüzüğünde de yer almaktadır.

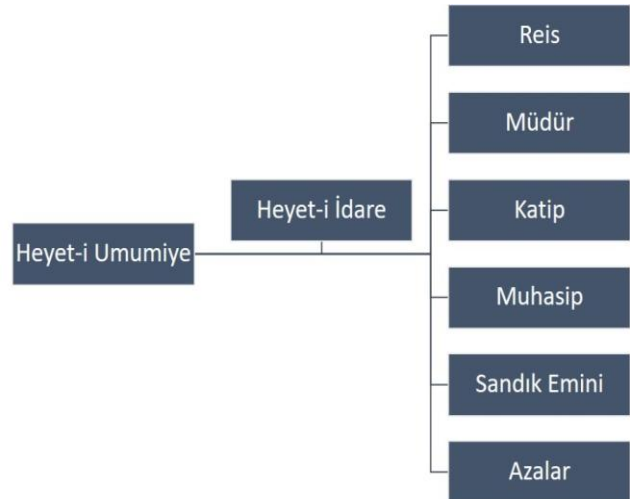
Nizamnameden kulübün iki türlü üye kaydettiği anlaşılmaktadır. Aza-yı asliye olarak tanımlanan birinci grup kulüpte görevli beden eğitimi öğretmeni tarafından verilen derslere katılan, kulüpteki spor alet ve edevatlarıyla antrenman yapan asli üyelerdir. Aza-yı müştereke olarak anılan ikinci grup ise herhangi bir spor faaliyetine katılmayıp yalnızca kulübe üye olanları tanımlamaktaydı.⁶ 1909 Cemiyetler Kanunu aidat

konusunda üyelerin yıllık 24 altından fazla ödenmemesi şartı getirmekle beraber İdman Yurdunda üyelik aidatı olarak asil üyeler 6 Osmanlı Lirası, aza-yı müştereke ise yalnızca 3 Osmanlı Lirası ödemek zorundaydı. Öte yandan nizamname sporla ilgilenen subay ve beden eğitimi öğretmenlerinin de kulüp içerisinde idman yapmalarının önünü açmıştı. İdare Heyeti'nin onayıyla kulübe dâhil olabilecek bu kişiler yine nizamname hükümleri uyarınca belirli bir üyelik bedeli (Subaylar 3 lira, öğretmenler ise ücretsiz) ödemek zorundaydılar.⁷

Nizamnamede yer alan "Heyet-i İdare" başlığı kulübün organizasyon yapısı hakkında fikir sahibi olmamıza olanak sağlar. Buna göre Heyet-i Umumiye tarafından seçilen Heyet-i İdare, bir Reis, bir Müdür, bir Kâtip, bir Muhasip, bir Sandık Emni ve 3 azadan oluşup 6 ay süreyle göreve gelirdi. Reisin görevi idare heyetine başkanlık etmek, idare heyetinin aldığı kararları, yazışmaları ve duyuruları kâtip ile imza altına almak ve koordinasyonu sağlamaktır. Müdürün görevi ise kulübün temizlik ve düzeninin sağlanmasını takip etmek ve iç işleri organize etmektedir. Kâtip sekreteryaya işlerini düzenlerken, muhasip ve sandık emini mali konulardan sorumludur. Buradaki en ilginç nokta ise sürenin yalnızca 6 ayla sınırlı tutulmasıdır. Bu sürenin çok kısa olması yönetimlerin sürekli seçimle meşgul olması manasına gelir ki bu da yönetim açısından bir zafiyet arz etmektedir. Altay, Bayraklı, Göztepe ve İzmir Gençlerbirliği'nin 1930'larda yayınlanan ve günümüze ulaşan en eski nizamnamelerine bakıldığında bu sürenin genellikle bir yıl olduğu görülür.

Şekil 1: İzmir İdman Yurdu Organizasyon Şeması

Kulübün temelini teşkil eden Heyet-i Umumiye yalnızca asli üyelerden oluşmaktadır. Yukarıda zikredilen aza-yı



gayrı faale ayrımı yapılmaktadır. Birinci grup sporla ve kulüp yönetimiyle doğrudan iştiğal eden üyeleri tanımlamaktadır. Bunlara ek olarak buldukları mevki itibarıyla kulübe katkısı olacak kişilerin fahri aza ve bunlardan birinin de yönetim kurulu onayıyla fahri başkan olabileceği Göztepe nizamnamesinde belirtilmektedir. 1927'de kurulan Gençlerbirliği Kulübünde ise üç çeşit aza bulunmaktadır: Esas aza, Şeref azası ve muhabir azalık. İlk ikisi diğer kulüplerdeki üye türlerine benzemekle beraber sonuncusu farklılık arz eder. Muhabir azalık nizamnamede "buldukları memleket hakkında cemiyete nafi malumat ve rapor" veren ve idare heyeti tarafından seçilen kimseleri ifade etmektedir.

⁷ Bayraklı Kulübünün 1936 tarihli nizamnamesinde giriş ücreti 5 lira, yıllık aidat ise 10 lira, Göztepe Kulübünün 1930 tarihli nizamnamesinde ise kayıt ücreti en az 1 Lira, aidat ise en az yarım lira olmakla beraber üyenin maddi durumuna göre belirlenir ifadesi yer almaktadır.

⁵ XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde İsveçli Pehr Henrik Ling tarafından geliştirilen jimnastik türü, II. Meşrutiyet döneminde Türkiye'ye girdi. Selim Sırrı Tarcan'ın öncülüğünü yaptığı İsveç usulü jimnastik yeniden organize edilen ordunun talim-terbiyesi ve okullarda gençlerin beden terbiyesi için önemli bir araç olarak görüldü. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. (Şinforoğlu, 2020), (Mutlu, 2020).

⁶ Üyelik yapıları bakımından karşılaştırıldığında Bayraklı Kulübünde kurucu üyelik ve tabii azalık unvanları bulunurken, Göztepe Kulübünde de aza-yı faale ve

müşterekenin kulüp idaresinde herhangi bir etkisi olmayıp sembolik olarak Heyet-i Umumiye'ye ve İdare Heyetine dilek ve temenni de bulunma yetkisine sahiptir. Nizamname Heyet-i Umumiye'ye altı temel görev vermiştir. Bunlar; kulübün menfaatleri ve kuruluş gerekçesi doğrultusunda hareket etmesini denetlemek, idare heyetini seçmek ve oluşturmak, idare heyetinin görev süresi sonunda ibrazı, istifa işlemlerinin değerlendirilmesi ve takibi ile üyelikten çıkarılma konularını görüşmek.

SONUÇ

Spor tarihi araştırmalarının emekleme aşamasında olduğu Türkiye'de, spor kulüpleriyle ilgili bulunan her türlü bilgi, belge, fotoğraf ve arşiv kaydı büyük öneme sahiptir. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde bulduğumuz ve bu çalışmanın konusu olan İzmir İdman Yurdu nizamnamesi sayesinde hakkında pek az bilgi sahibi olunan bu kulüp ile ilgili pek çok yeni bilgi elde edilmiş oldu. Bu bilgilerden en önemlileri kulübün kuruluş yılının 1916 olduğunun artık kesinleşmiş olması ile kulübün organizasyon yapısıdır. Bu tarih, 1914'te kurulan ama daha sonra akıbeti hakkında bilgi bulunmayan İdman Yurdu'yla olan farklılığın vurgulanması açısından da değerlidir. Artık her iki kulübün farklı organizasyonlar olduğu açıktır. İlk kurulan İdman Yurdu faaliyetlerine son vermiş olmalı ki, Vilayet makamı yine aynı isimde başka bir kulübün henüz iki sene sonra kurulmasına izin vermiş olabilsin.

İzmir İdman Yurdu'nun üye şekline göre aidat belirleme usulü ve üyelik tipine göre tayin edilen aidat bedeli kulübün mali yapısı hakkında da bizlere birtakım ipuçları vermektedir. Mevcut veriler ışığında İzmir İdman Yurdu'nun toplam kaç üyesi olduğunu bilmediğimiz için yıllık aidat gelirleri hakkında bir yorum yapmak mümkün olamamaktadır.

Cumhuriyet öncesinde İzmir'de kurulan spor kulüpleri içerisinde yalnızca İdman Yurdu (1914) ve İzmir İdman Yurdu'na (1916) ait nizamnamelere ulaşabilmekteyiz. Diğer kulüplerin nizamnameleri henüz günyüzüne çıkmamış olsa dahi bu yapılar muhtemelen onlar hakkında da bir fikir edinmemize yardımcı olacaktır. Arşiv ve kütüphanelerden elde edilen nizamnameler karşılaştırıldığında aralarındaki benzerliklerden yola çıkarak, Cumhuriyet'in ilk yıllarında İzmir'de kurulacak olan kulüplerin Altay, Karşıyaka tecrübesi ve İzmir İdman Yurdu nizamnamesinden esinlenerek kendi ihtiyaçlarına uygun nizamnameler oluşturduklarını varsayabiliriz.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

BCA, DH. EUM.6.Şb. Kutu:7, Gömlek:32. 2 Nisan 1332.

BCA, DH. EUM.6.Şb. Kutu:8, Gömlek:41, 26 Temmuz 1332.

Sürelî Yayınlar

Ahenk, 19 Kânun-u evvel 1330.

Anadolu, 13 Kânun-ı sani 1329.

Anadolu, 21 Kânûn-i Sâni 1329.

İdman Mecmuas, 13 Mayıs 1329.

Spor Âlemi, 08 Nisan 1920, S.12.

Spor Âlemi, 5 Nisan 1338 (1922), S.51-13.

Spor Âlemi, 13 Kânunusani 1339, S.121-9 (Nüsha-i Mahsusası).

Spor Âlemi, S.121-10, ty,

Türkiye İdman Mecmuası, 13 Kasım 1923, S.1-31.

Sada-yı Hak, 6 Kânunusani 1924.

Araştırma-İnceleme Eserler

AKSOY, Yaşar. (1989), *Karşıyaka ve KSK Tarihi*, İzmir: Hisdaş Yayınları.

ARIKAN, Zeki. (1991), *Mütareke ve İşgal Anıları*, Ankara: TTK Yayınları.

ARSLAN Zehra. (2010), “Ağustos 1909 Tarihli Cemiyetler Kanunu Üzerinde Meclis-i Mebusan’da Yapılan Müzakereler ve Cemiyetlerin Yapılanmasında İttihad ve Terakki Örneği”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3/11:57-72.

ATABEYOĞLU, Cem. (1985), “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Spor”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi* 6, İstanbul: İletişim Yay.

Bayraklı Kulübü Esas Nizamnamesi. (1936), İzmir: Sühulet Basımevi.

Göztepe Spor Kulübü Nizamnamesi. (1930), İzmir: Cumhuriyet Matbaası.

GÜNEŞ, Günver.(2005), “Osmanlı İmparatorluğu’nda XIX. Yüzyıldan XX. Yüzyıla İzmir’de Futbol”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, 142:68-78.

GÜNEŞ, Günver. (2012), *Osmanlı’dan Cumhuriyete Modern Sporların İzmir’e Girişi (1850-1922)*, İzmir: İBB Yayınları.

İzmir Gençler Birliği Nizamnamesi. (1931), İzmir: Cumhuriyet Matbaası.

KAYA, Murat. (2018), *Gazeteci ve Siyasetçi Olarak Haydar Rüştü Öktem (1885-1951)*, Akdeniz Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

KURULOĞLU, Fehim. (2018), “Mütareke Dönemi İzmir Spor Hayatı”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVIII-Mütareke Özel Sayısı:297-314.

KURULOĞLU, Fehim. (2019), “İzmir Futbolunda Birlik Beraberlik Günleri: Muhtelit Takımlar”, *İzmir Spor Tarihi*, Ankara: Ütopya Yayınevi.

KURULOĞLU, Fehim.(2010), *Altay Spor Kulübü Tarihi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

MUTLU, Mustafa. (2020), *II. Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Beden Terbiyesi ve Sporda Öncü Bir İsim: Selim Sırrı Tarcan (1874-1957)*, İstanbul: Libra Kitap.

OKAY, Cüneyd. (2002), “The Introduction, Early Development and Historiography of Soccer in Turkey: 1890-1914”, *Soccer&Society*, 3/3:1-10.

ORAL, M. Ali. (1954), *Türkiye Futbol Tarihi*, C.1, Fasikül.2, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.

ŞİNOFOROĞLU, Tolga. (2020), *Selim Sırrı Tarcan ve İsveç Jimnastiği*, Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi.

TAĞMAT, Çağla D. (2019), “İki Vatanlı Bir Rum Futbol Kulübü: Apollon Smyrnis (1891-2017)”, *A.Ü T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi*, 64:339-356.

TOPRAK Zafer. (1983), “1909 Cemiyetler Kanunu”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi* 1, İstanbul: İletişim Yayınları.

İnternet Kaynakları

<http://anadoluhisari.org/tarihce> (Erişim Tarihi: 10.11.2021).

EXTENDED ABSTRACT

XIX. century Ottoman history is a period in which great social, economic, and political changes were experienced. This transformation has radically affected daily life. The most affected subject by this transformation process were leisure activities in a positive way. The increased number of schools providing Western-style education and the exercises of ship crews anchored in Ottoman ports during their stay were the first steps in the spread of modern sports in Turkey. At this stage, Istanbul, Thessaloniki, and Izmir became the most important entry points of modern sports to the Ottoman Empire. Izmir became the shining star of the age of transformation with its large harbor and cosmopolitan structure.

The institutions and daily life practices transferred from the West were first settled amongst Greeks, Armenians, and Levantines who had better connections with the Western World than Turks. The first sports clubs were also founded by those minority groups. After a while the Turks had established their own sports clubs and joint to struggle on the sports fields. The first Turkish club in Izmir was Karşıyaka Mümaresi-i Bedeniyye Club, founded in 1912. Two years later, in 1914, Altay was founded, supported by Turkish nationalist groups such as Türk Ocakları.

Even if football were very popular sports branch in Izmir in that period, sea sports such as sailing, and swimming were also popular due to being a port city. In addition to these, golf, horse racing, cycling, basketball, volleyball, and athletics were other important sports branches. At the beginning of XX. Century, Pelops, Panionios, Apollon, İskos, Karavokiri, Mytilene Mix, Vanders, Armenian Apetyan, Scottish School and American College and Greek Evangelidis were the main sports clubs in the city.

However, sports were a suitable tool to express their identities for ethnic and religious groups whose living in an empire in the downturn period. From that perspective football matches watched by thousands of fans is a topic worth researching.

This study is about the charter of the Izmir İdman Yurdu sports club, which were the third sports club established by the Turks in Izmir. Documents from the Ottoman Archives allow us to reveal the history of this club. Methodologically, after examining the existing data and discussions about Izmir İdman Yurdu, the information gathered from the archive sources will be evaluated and compared to clarify absences of club's history. The charter will also give an idea about the regulations of the other sports clubs established before and after Izmir İdman Yurdu. On the other hand, a comparison will be made with the regulations of Bayraklı, Göztepe, and Gençlerbirliği sports clubs published in the early 1930s, and the similarities and differences of these clubs will be determined.

Football fields were directly affected by political developments during and after the First World War. Turkish teams were the most negatively affected by these developments. Especially, after the ceasefire in 1918, Altay Sports Club had to stop its activities due to its close contact with Turkish nationalists and İttihad Terakki Cemiyeti (Committee of Progress and Union, shortly CUP).

Between 1918-1922, which is called the Armistice period in Turkish historiography, the sports fields were completely dominated by non-Muslim athletes. Turkish community in Izmir reorganized and formed a new sports club called İdman Yurdu to weaken this dominance and to close the gap created after the closure of Altay. The establishment date of Izmir İdman Yurdu, which became popular during the armistice period, was not known exactly. On the other hand, the names of some of the founders and players of the club were known from the newspapers of the period and from the athlete memories.

The discovery of the charter, which is the subject of this study, enabled us to learn the establishment date and the management style of the club. Records in the Ottoman archives shows that İdman Yurdu club was founded in early 1916. This information was recorded as a new data for Izmir sports history.

İzmir İdman Yurdu Regulation consists of thirty-one articles. In its content, the purpose of the club's establishment, membership types and fees, how the administrative board constituted, its officers and duties, the duties of the General Committee, the reasons for accepting members and expulsion from membership, under which conditions and in what way the charter change will be made are explained.

The second article of the charter states that the club will engage in Swedish gymnastics, fencing and boxing, which were very popular at that time, and in addition, it is aimed to contribute to the health and physical development of its members with various sports activities. It is an interesting detail that although all the known information about the İdman Yurdu Sports Club is about its the football team, football is not included in the field of activity in the charter. Unfortunately, we do not have enough data to explain the reason for this. However, it can be assumed that the negative perspectives of the intellectual circles of the period towards football influenced this issue. It is also possible that İdman Yurdu, which was established in an environment where the popularity of football is increasing day by day, would prefer to grow outside of this field due to the presence of the active Turkish sports clubs of the time, Altay and Karşıyaka.

In the third article of the charter, it is especially emphasized that the club is not related to any political movement. After the declaration of the Constitutional Monarchy in 1908, there was a great increase in the establishment of associations and clubs from all areas of daily life. It was seen that a significant part of these established clubs and associations, taking their share from the polarization in the political atmosphere of the period, positioned themselves in the ranks of Hürriyet ve İtilaf Fırkası and İttihad ve Terakki Fırkası. In this context, the influence of CUP on the sports fields was wider than that of other political parties. The close relationship of Altınordu in Istanbul and Altay in Izmir with the CUP may lie behind this emphasis in the regulation. However, in the final analysis, it should be noted that associations do not have to add such a clause to their statutes. Since there are no charter of other sports clubs established in Izmir before İdman Yurdu, this regulation has the feature of being the only example of the period for now.

EK-1

İzmir İdman Yurdu Nizamname-i Esasisi

Madde 1 – İzmir’de (İdman Yurdu) namı altında bir cem’iyet te’sis edilmiştir.

Madde 2 – İdman Yurdu’nun ta’kib edeceği gâye İsveç usulü üzere cimmastik, eskrim, boks, muhtelif yarışlar vesâ’ire gibi ispor enva’ının tatbik ve icrasıyla azasının sıhhat ve tekemmülât-ı bedeniyelerine hadim olmaktadır.

Madde 3 – Cem’iyet siyasetle iştigal etmez ve fırka-i siyasiyeden hiçbirinin menafî’ine alet ve vasıta olmaz.

Madde 4 – Cemiyet iki nev’i aza kabul eder: 1-A’za-yı asliye, 2-A’za-yı müştereke. A’za-yı asliye cemiyetin muvazzaf terbiye-yi bedeniyeye muallimi tarafından verilen idman derslerinden müstefid olacağı gibi ders saatleri haricinde de cemiyetin idmana müteallik bil’cümle alât ve edevât ve vesâ’itini isti’mâl hakkını haiz bulunacaktır. A’za-yı asliyenin ücret-i seneviyeleri 6 Osmanlı Lirası olub, ancak cemiyete dâhil olurken bir defaya mahsus olmak üzere 1 Osmanlı Lirası duhuliyeye itâ eylemeleri mecburidir. A’za-yı müştereke cemiyete idman yapmak maksadını takib etmeyerek dâhil olan zevata tereküb edecek ve bu misüllü a’zanın ücret-i seneviyeleri 3 Osmanlı Lirası olacaktır.

Madde 5- İsporla iştigalleri olub vücudlarından istifa edilebilecek zabıtân hey’et-i idârenin tensibi üzerine 27.maddedeki usule tevfiân a’za-yı müşterekeye mahsus ücretle ve idmana iştirak hakkını haiz olarak cemiyete kabul edilebilir.

Madde 6- Terbiye-yi bedeniyeye mütehasıs ve muallimi unvanını taşıyan zevat-ı ma’rufeye heyet-i idârenin tensibi üzerine ve 27.maddedeki usule tevfiân bil’a ücret cemiyete kayd olunabilir. Bu gibi mütehasıs ve muallimler ile 5. Maddede mebhûs zabıtân a’za-yı asliye içtimâ’âtında lede’l-hâce beyan-ı rey ve mütalaa edebilirlerse de bu reyler yalnız istişâridir.

Madde 7- Ücret-i seneviyelerini a’za-yı asliye peşin olarak şehri yarım lira i’tası suretiyle, a’za-yı müştereke kezalik peşin olarak 4 taksitte tesviye ederler.

Madde 8- Cem’iyetin her iki nev’ a’zasının memleketin sınıf-ı münevverine mensub zevatdan bulunmaları meşrudur.

Madde 9- Her iki nev’ a’zanın cemiyetten bir suretle infikâkları halinde son def’a verdikleri taksit bedelinin müddeti henüz hitam bulunmamış olsa da istifa edilen ücret iade edilmez.

Hey’et-i İdâre

Madde 10- Hey’et-i umumiye tarafından müntehab hey’et-i idâre bir re’is, bir müdür, bir kâtib, bir muhasib ve sandık emini ile ve üç a’zadan mürekkeb olup altı ay müddetle ifa-yı vazife eder.

Madde 11- Re’is, Hey’et-i İdâreye riyaset ve müzakerâtı idare, hey’et-i idârenin mukarrerat, muhaberat ve tebligatına katib ile birlikte vaz’ı imza eder ve cemiyet namına lede’l-iktiza me’ûrîn, mehâkim ve muhasibe müraca’at da bulunur.

Madde 12- Müdür, yurdun nezafet ve tertib ve intizamının muhafazasına nezaret ve umûr-ı dâhiliyesini müstakilen temşiyet eyler.

Madde 13- Katib, cemiyetin umûr-ı tahririyelerini, muhasib ve sandık emini umûr-ı hesabiyelerini rü’yet eder.

Madde 14- Reisin gaybûbeti halinde hey’et-i idâre, azasından birini muvakkaten reis intihab eder. İçtimada katib bulunmazsa vazife kitabet-i a’zadan biri tarafından ifa olunur.

Madde 15- Heyet-i İdâre müzakeratının mu’teber olması la-ekall nisfından bir ziyade a’zanın bulunmasına menûtdur. Mukarrerat hazır-ı bil’cümle olan a’zanın ekseriyet-i mutlaka-i arasıyla muteber olur. Müsavi-i ara vukûnda re’isin reyini nafizdir.

Madde 16- Hey’et-i idâre müddeti nihayetinde altı aylık mesâ’i ve hesabâtını hey’et-i umumiyeye bir rapor ile bildirir.

Madde 17- Hey’et-i idâre a’zasından biri isti’fa edecek olduğu takdirde sebeb-i isti’fasını hey’et-i umumiyeye tahriren iş’âr eder. A’zadan birinin vefatı veya isti’fası veya bir suretle hey’etden infikâkı halinde münhâl a’zalık için yeniden intihab icra edilir.

Madde 18- Müddetini ikmâl eden hey’et-i idâre a’zası icra edilecek intihâbatda tekrar yeni hey’ete dâhil olabilirler.

Madde 19- Hey’et-i idâre a’zası arasında herhangi bir mes’eleden nâşi tahaddüs edecek ihtilâfât hey’et-i umumiyenin içtimâ’ât-ı âdiyesinde halledilir. Ancak ihtilâfın ----- olduğu takdirde hey’et-i idâre hey’et-i umumiyeyi fevkâlâde olarak içtimâ’a da’vet eder.

2

Madde 20- A’zayı asliyeden her biri cem’iyetin idaresine müteâllik hususâtta fa’ideli göreceği bir şeyi hey’et-i idâreye şifahen veya tahriren teklif edebilir. Şu kadar ki bu gibi teklifât hey’etin vazifesine müdahale mahiyetini ha’iz olamaz.

Madde 21- Esbâb-ı fevkalâdeden nâşi hey’et-i idârenin müddetinden evvel feshi hususu hey’et-i umumiye içtimâatında müzakere edilebilir. Ancak bu bâbda bir karar ittihâzı ekseriyet-i sülûsan-âra husulüne mütevakıftır.

Hey’et-i Umumiye

Madde 22- Hey’et-i umumiye yalnız a’zayı asliyeden mürekkeb olup cem’iyete â’id bil’cümle hususâtta 21. ve 31. maddelerdeki kaziyeler bâki kalmak üzere ekseriyet-i mutlaka-yı ara ile ittihâz-ı mukarrerat eyler.

Madde 23- A’zayı müştereke hey’et-i umumiye ve hey’et-i idariye karşı yalnız temenniyât izhâr edebilir.

Madde 24- Hey’et-i umumiyenin vezâifi:

Evvelâ, cem’iyetin menâfi’ine ve ta’kib eylediği gayenin kemâliyle husulüne müte’âllik bil’cümle mevâdın müzakeresi,

Saniyen, Hey’et-i idârenin intihâb ve teşkili,

Salisen, Hey’et-i idârenin müddeti nihayetinde itâ edeceği mesa’i ve hesabâtının natik raporunun tedkik ve hey’et-i mezkûreye beraet-i zimmet mazbatası i’tâsı [İş bu tedkikât hey’et-i umumiyeye intihab edilecek bir encümen-i mahsus ma’rifetiyle icra olunur. Ancak netice-i tedkikatını hey’et-i umumiyeye arz eder.]

Rabi’an, hey’et-i idâre veya cem’iyet a’zalığında istifa edenlerin istifanemelerinin tedkik ve kabulü,

Hamisen, 29. ve 30. Maddeler ahkâmına tevfiân terkin-i kayd muamelesinin icrası,

Sadisem, 31.madde mucebince nizamname-i esasının tâ’dili nekâtından? İbarettir.

Madde 25- Hey’et-i umumiye her ayın ilk haftası içinde hey’et-i idârenin dâvetyeyle âdiyen içtimâ’ eder. Hey’et-i umumiyeye hey’et-i idâre re’isi riyaset eder. Vazife-i kitabetde hey’et-i idâre kâtibi tarafından ifâ edilir.

Madde 26- Hey’et-i idâre ve encümen-i mahsus intihâbatı ve terkin-i kayd muamelesi rey hakkı ile cereyan eder.

4

A'za Kabulü

Madde 27- A'zayı asliye ve müşterekeden her birinin cem'iyete yeni a'za kabulünü teklife hakkı vardır. Teklif-i vâki evvela hey'et-i idâreye tahrîren bildirilir. Hey'et-i idâre, a'zalığa namzed olan zatın isim ve şöhretini müş'ar varakayı yurdun münasib bir mahallinde ta'lik etmek suretiyle bi'l-umum a'zayı haberdar eder. Yevm-i talikten itibaren on beş gün müruruna kadar a'za-yı asliye veya müştereke tarafından hey'et-i idâreye bir gûna tahriri itiraz vuku'bulmadığı takdirde namzed olan zat cemiyete kabul edilmiş addedileceğinden iki nev'a'zalıktan arzu eylediğine kaydedilir. On beş gün zarfında hey'et-i idâre a'za-yı asliye veya müşterekeden bir veya müteaddid itiraznâmeler aldığı takdirde bu evrakı tedkik ve bunlara müsteniden icra-yı tahkikat ile netice-yi tahkikatda itirazın bî-esas olduğuna hey'et-i idârece ekseriyet-i sülûsan ara ile hükmedilirse kabul ve aksi takdirde red kararı itâ kılınır.

Madde 28- A'za-yı asliye ve müşterekeden her biri İzmir'de misâfireten bulunan zevât için 15 günlük misâfir varakası alabilir. Misâfirin isim ve şöhretini âni taakdîm eden a'zâ tarafından defter-i mahsusuna kayd ve zirine târih ve imzâ vaz' olunur. Misâfir varakası aynı zâta senede bir def'adan fazla verilmez.

Terkîn-i Kayd

Madde 29- Cem'iyetin a'zâsından nizamnâme-i esâsi ahkâmına ri'âyet etmeyenlerin ve cem'iyeti menâfi'-i hususiye ve siyâsiyesine âlet ittihâz veyâ cem'iyetin şeref ve haysiyetini ihlâl edecek harekâta cür'et eylediği sâbit olanların hey'et-i idâre tarafından verilecek esbâb-ı mücibesi tahrir üzerine hey'et-i umumiye karârıyla kaydları terkin olunur.

Madde 30- Üç aylık ücreti terâküm etmiş olan ve hey'et-i idârenin bu bâbda vukû'bulan ihtârını nazar-ı i'tibâra almayanların kaydları terkin kılınır.

Nizamnamenin Tadili

Madde 31- Nizamname-i esasi mevadından birinin tadil yahud lağvı veya nizamnameye yeni bir madde ilavesi hususu mevcut a'za-yı asliyeden biri tarafından hey'et-i idâre riyasetine [5] verilecek tahrir üzerine hey'et-i umumiyenin ilk içtimâ'ında mevki'-i müzakereye vaz' edilir. Tâdilât ekseriyet-i sülûsan-ı a'za ile icra olunur. Fi 2 Nisan 332.

EK-2

